

Intentieverklaring 'psychisch kwetsbare burger in de Wmo' November 2009

Aanleiding

Leven met een ernstige psychische aandoening heeft een grote impact op het leven. De aandoening heeft niet alleen gevolgen voor de psychische gezondheid, maar raakt aan vele terreinen. Veel mensen met ernstige psychische aandoeningen leven in een sociaal isolement. Het vinden of behouden van een baan is moeilijker, evenals het onderhouden van een sociaal netwerk. Ook de financiële situatie is vaak slechter.

Het verbeteren van de positie van mensen met een ernstige psychische aandoening vraagt om een uitstekende samenwerking tussen ggz-sector en de Nederlandse gemeenten. GGZ Nederland, als branchevereniging van de sector die verantwoordelijk is voor de ggz, en de VNG als vereniging van de gemeenten die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), hebben daarom besloten samen een intentieverklaring op te stellen. Doel van die verklaring is te komen tot een optimale samenwerking.

GGZ Nederland verwoordt in haar document 'naar herstel en gelijkwaardig burgerschap' haar visie op de zorg voor en ondersteuning van mensen met ernstige psychische aandoeningen. GGZ Nederland roept in dit visiedocument haar leden en andere partijen op om gezamenlijk te werken aan het verbeteren van de (achterstands)positie van mensen met ernstige psychische aandoeningen.

GGZ Nederland wil investeren in het verbeteren van de situatie van mensen met een ernstige psychische aandoening. De ggz maakt hierin als sector een beweging naar buiten. Zij wil actiever inzetten op het leggen van verbindingen met de samenleving en de partijen die daarin actief zijn. Om hierin succesvol te kunnen zijn is het belangrijk dat er een gezamenlijk ervaren verantwoordelijkheid is van gemeente, ggz en maatschappelijke organisaties.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wmo, die als doel heeft zoveel mogelijk burgers te laten participeren aan de samenleving. De VNG stelt vast dat een goede samenwerking met de ggz-sector cruciaal is als gemeenten werk willen maken van hun verantwoordelijkheid. Om die reden juicht de VNG de boodschap van het visiedocument van GGZ Nederland dan ook toe. Het document biedt een kans om de samenwerking te versterken.

De VNG en GGZ Nederland spreken in deze verklaring de intentie uit om deze gezamenlijke verantwoordelijkheid op te pakken.

Feiten en cijfers

- 4,8 promille van de Nederlandse bevolking (4,8 per 1000) leeft met een ernstige psychische aandoening.
- 107.785 van de mensen met een ernstige psychische aandoening maakte in 2006 gebruik van de ggz. Nog eens 52.000 mensen met een ernstige psychische aandoening maakt geen gebruik van de ggz.
- Circa 62% van deze mensen ontvangt de zorg thuis. Circa 13% woont in een beschermde woonvorm in de wijk of ontvangt de zorg op een verblijfsafdeling. De overige 25% krijgt deze zorg gecombineerd aangeboden.
- De vraag naar langdurende ggz is in de afgelopen 10 jaar met circa 32% gegroeid.

Ambities

VNG en GGZ Nederland spreken het volgende uit:

- De achterstandspositie van veel mensen met een ernstige psychische aandoening is een maatschappelijk probleem. Investeren in het verbeteren van deze positie is nodig.
- Psychisch kwetsbare burgers moeten terecht kunnen bij reguliere maatschappelijke voorzieningen op het gebied van informatievoorziening, werk en inkomen, vrije tijd en participatie. Tot nog toe maken cliënten nog te weinig gebruik van deze voorzieningen.
- Intensivering van de samenwerking tussen ggz-aanbieders, gemeenten en maatschappelijke organisaties is een eerste belangrijke stap om de maatschappelijke ondersteuning aan psychisch kwetsbare burgers te realiseren.
- GGZ Nederland en de VNG erkennen een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het stimuleren van deze samenwerking.
- Maatschappelijke Steunsystemen vormen het leidende concept waarbinnen deze samenwerking wordt vormgegeven.
- Gemeenten hebben de regie-rol als het gaat om de maatschappelijke ondersteuning van kwetsbare burgers.
- Ggz-aanbieders kunnen een brugfunctie vervullen naar maatschappelijke organisaties door het leveren van expertise en informatie en advies.

Concretisering

GGZ Nederland en de VNG

- GGZ Nederland en de VNG spannen zich gezamenlijk in om ook andere relevante maatschappelijke partners te betrekken.
- GGZ Nederland en de VNG zullen de ambities concretiseren naar een actie- en/of projectplan en deze plannen voorleggen aan het ministerie van VWS.
- GGZ Nederland en de VNG vertalen de ambities naar (gezamenlijke) taken en verantwoordelijkheden van gemeente en ggz-aanbieders.

GGZ Nederland

- GGZ Nederland levert een bijdrage aan de inhoudelijke (door)ontwikkeling en implementatie van Maatschappelijke Steunsystemen.
- GGZ Nederland zet zich in voor de kwaliteit van de ggz-zorg en ondersteuning in de Maatschappelijke Steunsystemen.

VNG

- VNG zet zich in om de regierol van gemeenten nader te concretiseren
- VNG zet zich in om de regierol van gemeenten t.a.v. deze doelgroep te versterken
- VNG zet zich in om de positie van de psychisch kwetsbare burger in het Wmo beleid te versterken.

Het maatschappelijk steunsysteem

Uit: Naar herstel en gelijkwaardig burgerschap, visie op de zorg aan mensen met een ernstige psychische aandoening (GGZ Nederland, september 2008)

Een maatschappelijk steunsysteem is gedefinieerd als 'een georganiseerd netwerk van personen, diensten en voorzieningen, waarvan mensen met een ernstige psychische aandoening zelf deel uitmaken. Het maatschappelijk steunsysteem ondersteunt hen op vele manieren in hun pogingen om in de samenleving te participeren'.

Een Maatschappelijk Steunsysteem bestaat als het ware uit een aantal 'ringen'. Het persoonlijke netwerk van naastbetrokkenen vormt de eerste 'ring' in het steunsysteem. Vervolgens kan de persoon steun verkrijgen uit de informele contacten die hij heeft opgedaan door activiteiten of het vervullen van sociale en maatschappelijke rollen (denk aan collega's, huis- of buurtgenoten en zelfhulpgroepen). De vierde 'ring' in het steunsysteem wordt gevormd door instellingen voor algemene (gezondheids)zorg of (gemeentelijke) dienstverlening. Zij bieden bijvoorbeeld steun bij het verkrijgen van werk, schuldhulpverlening, maatschappelijk werk en hulp bij participatie. Pas in laatste instantie komt de steun van gespecialiseerde hulpverlening (Carling, 1995).

Een goed maatschappelijk steunsysteem moet meerdere elementen in zich verenigen (Dröes & Van Weeghel, 2008): een geordend zorgaanbod, goede steun bij toegang tot voorzieningen en een persoonlijk netwerk.

Binnen het maatschappelijk steunsysteem worden door de samenwerkingspartners afspraken gemaakt over de doelen, organisatie en financiering. Deze doelen kunnen bijvoorbeeld gekoppeld worden aan de prestatievelden uit de Wmo. Voorbeelden van concrete activiteiten die in het kader van een steunsysteem worden georganiseerd, zijn:

- op cliëntniveau: (bemoei)zorg, toeleiding naar (betaald) werk, deelname aan activiteiten ter voorkoming van eenzaamheid (bijv. maatjesprojecten), etc.
- op niveau van instellingen: voorlichting en advies, consultatie en deskundigheidsbevordering met als doel om regulier aanbod toegankelijk te maken voor doelgroep, kwartiermaken, anti stigma activiteiten, etc.

Netwerkvorming behoort tot de essentie van een maatschappelijk steunsysteem. Dit vindt plaats op drie onderling samenhangende niveaus: op microniveau rond de cliënt, op mesoniveau door (informele en formele) netwerken van hulpverleners en vrijwilligers, en op macroniveau via een regionaal netwerk van ggz-organisaties en maatschappelijke en gemeentelijke instanties. Daarbij is de coördinatie op het steunsysteem als geheel (en dus op macroniveau) een belangrijke taak die op gemeentelijk niveau ligt (Giesen & Van Rooijen, 2004a, 2004b).

Goede voorbeelden van bestaande Maatschappelijke Steunsystemen zijn onder ander te vinden in de Regio Eindhoven, Den Haag, Zaandam, Utrecht en Breda.

Deelname

De intentieverklaring wordt door middel van ondertekening bekrachtigd. Aan de intentieverklaring wordt een werkplan gekoppeld waarin doelstellingen en activiteiten nader worden uitgewerkt. Het werkplan heeft een looptijd van 3 jaar. De intentieverklaring en de stand van zaken rondom het werkplan wordt jaarlijks geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

Aangezien de maatschappelijke ondersteuning van kwetsbare burgers een verantwoordelijkheid is van meerdere partijen, wordt aanmelding van nieuwe partijen gestimuleerd. Mogelijke samenwerkingspartners zijn het Landelijk Platform GGZ, de MO-groep, Federatie Opvang, Aedes en GGD Nederland. Daarnaast kunnen beroepsverenigingen, kennis-instituten en het onderwijs betrokken worden.

Vervolg

Het ondertekenen van de intentieverklaring vormt een belangrijke basis voor de samenwerking tussen VNG en GGZ Nederland. 2009 staat in het teken van de doorontwikkeling van het inhoudelijke concept van het maatschappelijk steunsysteem en (werk)planvorming. Gekoerst wordt op de start van een (gezamenlijk) project begin 2010. Het ministerie van VWS zal gevraagd worden dit project te ondersteunen.

VNG
Mevr. Mr. S.E. Korthuis
Directeur

.....

GGZ Nederland
Dhr. Drs. J.F. de Beer
Directeur

.....

Amersfoort, 01-12-2009